

na Hrvate. Optužbe za mržnju i genocidni poriv tražili su objašnjenje, i ono je, kao i inače kada su "drugi" u pitanju, pronađeno u istoriji koja je bila "drugačija", bez svih onih atributa koji su srpsku istoriju učinili "superiornijom" – bez slave, države, slobodarstva, a bez "velike" istorije gotovo da je nije ni bilo. Takva percepcija hrvatske istorije, a Hrvati su u najnovije vreme bili jedan od onih naroda koji "nemaju istoriju", učinila je da srpski intelektualci dešifruju uzroke podrazumevane "mržnje" u "zakasnelosti" hrvatske nacije, u zavidnosti na srpsku prošlost, u osećaju inferiornosti. U tom smislu odnos prema Hrvatima u stereotipnom viđenju ovog dela srpskih intelektualaca može se pratiti u nekoliko ravni: odnos prema državi; "inferiornost" Hrvata i razlozi; "mržnja" prema Srbima; "genocidnost" Hrvata; "karakterologija" Hrvata; "Hrvati su Srbi"; i, krunski stereotip – hrvatski "separatizam".

"HRVATI NISU DRŽAVOTVORNI".

Odnos Srba i Hrvata prema državi tumačen je i kao uzrok i kao posledica njihovih različitih "karaktera". Dok je u srpskom slučaju on imao značenje "slobodarstva" kao dominantne nacionalne "osobine", u hrvatskom je značio ili stalno oslanjanje na nekog drugog bez autonomnosti i izvorne težnje za slobodom ili, sasvim kontradiktorno, separatističke težnje. Tako Pavle Ivić razliku Srba i Hrvata u odnosu prema državi definiše tvrdnjom da su Srbi "svoju preskupo plaćenu državu doživljavali kao najdragocenije opštenarodno dobro i bila im je savršeno tuđa pomisao da u njoj obezbeđuju sebi ili drugima neki poseban status koji bi narušavao jedinstvo zemlje" dok su "nasuprot tom domaćinskom odnosu Hrvati su vekovima živeli kao podstanari u državi u kojoj nisu bili ni jedini, ni najveći ni najmoćniji" (Ivić, 1991). Za Milorada Ekmečića podloga nacionalne politike Hrvata je u "Katoličkoj akciji", iz čega izvodi zaključak da "ideologija hrvatskog pokreta nije plod domaćih ruku" već nasleđena od Srednje Evrope, da "siromaštvo te teorije dolazi od činjenice da je prvi njen kov došao od habzburških vojnika", pa je svojstvo hrvatskog nacionalizma da je "bio nesposoban da išta uradi sam, nego je otvarao vrata drugima". Tražeći korene nacionalizma, Ekmečić beleži da je mitološka svest o poreklu nacije "najviše došla do izražaja kod Hrvata", i zaključuje da olako prihvatanje katoličkih vizija »pokazuje koliko su i hrvatska i slovenačka nacija nezrele i istorijski okasnile«. Po njemu, »to nije politika nacionalnog, nego verskog okupljanja«, što potvrđuje svedočanstvo američkog emisara iz 1918. "da su Hrvati narod koji nema velike ciljeve i više znaju šta neće nego šta hoće". Razmatrajući pretpostavke za hrvatsku državnu nezavisnost, Ekmečić konstatuje da Hrvatska nijednu ne poseduje uključujući i jasno izražen nacionalni identitet, jer "i danas se u svakom Hrvatu biju đavo i anđeo: Stepinac i Štrosmajer", uz zaključak da "ciljevi njihovog nacionalizma nude samo novo prolivanje krvi, drukčiji raspored evropskih sila i pobjedu ideje o inferiornim civilizacijama u evropskoj kulturi". Ipak, ostavlja i mogućnost da "narod koji uporno žudi za svojom nezavisnošću je jednom može i dobiti, jer to ne bi bilo prvi put u ljudskoj istoriji da se državna posebnost utemelji na neracionalnim pretpostavkama" (Ekmečić, 1992).

Teze o neautentičnosti nacionalnog pokreta prisutne su i u uverenjima o hrvatskom "neiskrenom" prilazu stvaranju Jugoslavije, kao i u ciničnim tvrdnjama da su se Hrvati "divno i junački borili u redovima austrougarske vojske: zato su tako predano i počeli da ruše tek novostvorenu državu, u koju su se kao bespravni uljezi uvukli i stekli ista prava kao i njeni istinski neimari – Srbi" (Đorđević, 1992), ili u onim koje polaze od "kolektivne, patološke zavisti prema većem, jačem, uspešnijem bratskom narodu", o čijoj veličini "nismo ni slutili", pa se "nespojivost" srpskih i hrvatsko-slovenačkih nacionalnih projekata pronalazi u tome "što smo mi, za razliku od njih, našu, srpsku nacionalnu državu stvorili upravo onda kad je za to bilo istorijsko vreme – u 19. veku" (Marković, 1994). Iz istog miljea su i teze da su Hrvati svaki uspeh Srba doživljavali kao »svoj poraz a svaki njihov poraz kao svoju pobjedu« pa je "to što su Srbi imali dve države a Hrvati nijednu" učinilo Hrvate "ne samo iskompleksiranim već i zavidnim, ali i agresivnim" (Krestić, 1998).

Slične teze bile su veoma rasprostranjene u prošlosti. Još je Nikola Pašić pravio razliku između percepcije države kod Srba i Hrvata, i tvrdio da za razliku od Srba, koji teže ujedinjenju na bazi ideja "slobode, bratstva i ravenstva", Hrvati bi ga izvršili "na osnovu većitih kompromisa u unutrašnjosti i naslona na katoličku zapadnu Evropu". Smatrao je da su Hrvati osamsto godina vodili pogrešnu borbu, a "u toj utakmici, Hrvatima kao manjem i slabijem plemenu prišla je nevolja da traži pomoć i zaštitu svoje politike kod tuđih naroda, kod istorijskih neprijatelja slavenskog naroda", dok je "srpski narod nosio visoko zastavu srpske države i srpske crkve i nikada nije nailazio na put pogađanja i dobrovoljnoga ustupanja onih atributa koji narod čine narodom" (Pašić, 1880). A Dimitrije Ruvarac je poručivao Hrvatima: "u mesto da uvidite položaj i snagu svoga naroda, te da prema tome i udesite svoju politiku, Vi se svakim danom sve to smešnije pravite svojim držanjem i svojom politikom". Dodajući da Hrvati nikada neće igrati samostalnu ulogu, poručivao im je da se ne zanose krupnim idejama hrvatskog carstva jer u Hrvatskoj ima "26% pravoslavnih Sribalja", i da ne zaborave "kakav je naš srpski narod u svakom pogledu, a kakav je Vaš pravo hrvatski, t.j. kakvi su Vaši kajkavci i čakavci" (Ruvarac, 1895). Aleksa Ivić je pisao da je srpska ideja označavala "tokom 19. stoleća buntovne ljude sa divljom ljubavlju prema slobodi i nezavisnosti, a hrvatska misao onoga doba imala je kao temelj svoj podaničku vernost prema habzburškom domu, prema austrijskom česaru" (Ivić, 1922).

Teze o fundamentalnoj razlici između Srba i Hrvata proistekle iz "usađene" razlike u odnosu prema državi, odnosno o slobodarstvu i pokornosti, ipak su bile najzastupljenije pred Drugi svetski rat. Razlike su se uočavale u "kolektivnom iskustvu životnom" koje stvara "karakter čoveka i kolektiva", pa "za probuđenu narodnu svest Hrvata ta ranija tuđa država bila je neprijateljska i kriva za sve. Za budnu svest Srba Srbija je bila kao država izvor snage i zaloga budućnosti" (Velmar Janković, 1938). Prisutno je bilo i uverenje o "državotvornosti" kao sastavnom delu "nacionalnog duha" Srba, koje nema kod Hrvata i Slovenaca, uz tvrdnju da oni "nisu u stanju da razumeju osećanja jednog naroda koji je kroz vek i po, preskupim